

# انقلاب منابع آشکار در هزاره سوم: چالش هستی‌شناختی اطلاعات

غلامرضا سالارکیا \*

## چکیده

در این مقاله، در پی پاسخ به این سؤال است که آیا با وقوع انقلاب خبری، که یکی از ویژگی‌های عمده آن انقلاب در منابع آشکار می‌باشد، چالشی پیش روی هویت اطلاعات قرار گرفته است که می‌تواند موقعیت هستی‌شناختی اطلاعات را دچار تحول نماید؟ بدین منظور، ابتدا و پس از معرفی مفاهیم اولیه، تحول در منابع اطلاعات آشکار در ذیل انواع روش‌های جمع‌آوری ارائه می‌شود. سپس، به بررسی تأثیرات انقلاب خبری و منابع آشکار بر جنبه‌های مختلف اطلاعات شامل شفافیت، پاسخ‌گویی، پنهان‌کاری و پنهان‌بودگی، رابطه تولیدکننده و مصرف‌کننده اطلاعات، خارج‌شدن منابع جمع‌آوری از انحصار سازمان‌های اطلاعاتی، حجم انبوه اخبار و قابلیت اعتماد به آنها و نقش فن‌آوری اطلاعات (اخبار) در اطلاعات می‌پردازیم.

**کلیدواژه‌ها:** انقلاب خبری، اطلاعات منابع آشکار، چالش هستی‌شناختی اطلاعات، پنهان‌کاری، پنهان‌بودگی.

---

\* دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت فن‌آوری اطلاعات در دانشگاه آزاد اسلامی

## مقدمه

تحولات گسترده در دهه آخر قرن بیستم که با فروپاشی شوروی آغاز گردید و با برچیده شدن دیوار آهنین ادامه یافت، علاوه بر اینکه خلاء وجود دگر معتبری را که در پرتو آن جهت گیری های تهدیدمحور سازمان های اطلاعاتی را تعریف نماید، پیش روی بخش اعظمی از سازمان های اطلاعاتی غربی قرار داد، چادر پنهان کاری را نیز از بخش عمده ای از کشورهای دنیا برچید و تعداد عمده ای از اهداف سخت را به نرم تبدیل نمود. اتفاقات آغاز قرن جدید شامل حملات ۱۱ سپتامبر و ناکامی اطلاعاتی ایالات متحده و سیاست زدگی گسترده و کم سابقه اطلاعات در جنگ غرب با عراق که گریبان گیر کشورهای بلوک غرب ، از جمله ایالات متحده، انگلیس و رژیم اشغال گر قدس گردید، همه و همه، در کنار رشد غیرقابل انکار فن آوری های اطلاعات<sup>۱</sup> باعث شده است برای مدت ها ، اطلاعات و آینده و چالش های پیش روی آن، محور بحث های جدی در جوامع سیاسی از مجریان ، ناظران و قانون گزاران سیاسی گرفته تا محققان و اندیشمندان دانشگاهی شود. در طلیعه سال های اولیه قرن بیست و یکم، محیط بین المللی تغییر کرده و در مقایسه با آغاز نیمه دوم قرن بیستم که اغلب سازمان های اطلاعاتی در آن محیط شکل گرفتند، بسیار پیچیده تر شده است. درحالی که در خلال جنگ سرد، وقایع از نظر جوامع اطلاعاتی، تقریباً به صورت معقول و قابل پیش بینی در چارچوبی نسبتاً خطی سیر می کرد، در آغاز قرن بیست و یکم این روند جای خود را به فضایی با متغیرهایی سیال تر، چالش هایی پیچیده تر و تهدیدهایی متنوع تر داده است. در این فضا، نیازمندی های اطلاعاتی برای پشتیبانی از سیاست گذار تغییر کرده است. هم اکنون برداشت خطی که ویژگی اغلب موضوعات اطلاعاتی در خلال جنگ سرد بود، رنگ باخته است. در محیط امنیتی جدید، لازم است در روش های جمع آوری و تحلیل اطلاعات و در کل، آینده اطلاعات، بازبینی کاملی در جهت تعریف دستورکاری مبتنی بر واقعیات به انجام رسد

---

۱. برای مطالعه هرچه بهتر سیاست زدگی جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، انگلیس و رژیم اشغال گر قدس در جنگ عراق به ترتیب رک. به:

(Fitzgerald & Ned Lebow, 2006), (Davies, 2004), (Kahana, 2005).

(از نمونه‌های بارز، ناکامی تقریباً تمامی سرویس‌های اطلاعاتی جهان، در پیش‌بینی تحولات کشورهای، مصر، لیبی، یمن، بحرین، تونس و سوریه است).

امروزه، برخی کارشناسان اطلاعاتی، فرارسیدن پارادایم جدید اطلاعات را مطرح می‌کنند. آنها معتقدند پس از واقعه ۱۱ سپتامبر، شفافیت بیش‌تری فضای فرایند اطلاعات را فرا گرفته و این دومین حرفه قدیمی دنیا، با پیشرفتی تصاعدی، بیش‌تر در معرض آشکارشدن قرار دارد. سؤالی که این صاحب‌نظران مطرح می‌نمایند، این است که چگونه سازمان‌های اطلاعاتی خود را با فضای جدید که طالب شفافیت و به‌طور عمده، پست‌مدرن است، متناسب می‌نمایند (Rathmell, 2002 & Wark, 2003).

در این میان، برخی بر اهمیت اخبار منابع آشکار تأکید کرده و به بررسی ساختارهای جدید پارادایم سازمانی که قابلیت تحقق وضعیت جدید، به‌خصوص کارایی در بهره‌برداری از منابع را داشته باشد، می‌پردازند (Steele, 2000, Berkowitz & Goodman, 2000).

مهم‌ترین تأثیر انقلاب خبری بر اطلاعات، افزایش اهمیت منابع آشکار و فضای تبادل اطلاعات است، هرچند جوامع اطلاعاتی، به‌طور سنتی نسبت به استفاده از منابع آشکار مطلع بوده‌اند<sup>۱</sup>. برای مثال، می‌توان از شرمین کنت به‌عنوان پیش‌رو در تحلیل اطلاعات نام برد. وی در سال ۱۹۶۶، در کتابی عنوان کرد که بخش عمده اطلاعات مثبت خارجی سطح بالا باید از طریق مشاهده و تحقیق آشکار و علنی جمع‌آوری گردد<sup>۲</sup>، (شولسکی، ۱۳۸۱: ۷۲). در عین حال، چیزی که امروزه تغییر کرده، کیفیت و کمیت منابع در دسترس طبقه‌بندی نشده است. این دگرگونی منجر به سرمایه‌گذاری بر فن‌آوری و تربیت تحلیل‌گران شایسته در سازمان‌های اطلاعاتی شده که به‌طور اساسی با ارزش و نقش منابع آشکار در ارتباط است. با تلفیق این دو موضوع، سؤال اصلی این است که انقلاب خبری و در رأس آن اطلاعات منابع آشکار، چه تأثیری بر اطلاعات گذاشته و آیا این تأثیر چالش هستی‌شناختی به‌شمار می‌رود؟

---

۱. برای تأکید بر نقش سنتی منابع آشکار همین مثال بس که در ایالات متحده، سرویس انتشار اطلاعات خارجی، برای سال‌ها (بیش از نیم‌قرن) است که اسناد و مدارک آشکار اطلاعاتی سراسر دنیا را جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و گزارش می‌نماید (ناتو، ۱۳۸۹: ۸۷).

۲. به بیان آتوود سفیر ایالات متحده در کنیا: «خبرنامه هفتگی سازمان سیا برای ما که طبیعتاً مهر سری داشت، به ندرت حاوی مطالبی بود که ما قبلاً در خلاصه اخبار یکشنبه مجله نیویورک تایمز ندیده بودیم». (Pateman, 2003: 31).

## الف. انقلاب خبری و اطلاعات<sup>۱</sup>

انقلاب خبری، هر ساختار اداری را به چالش گرفته و سازمان‌های اطلاعاتی نیز قادر به فرار از این واقعیت نیستند. این تحول، هم بر گام‌های چرخه اطلاعات تأثیر گذاشته و هم موضوعات جدیدی را پیش روی اطلاعات قرار داده است. همچنین، با معرفی و ارائه انواع جدیدی از ابزارهای جمع‌آوری، تغییرات فرهنگی و ساختاری را به حرفه اطلاعات، تحمیل کرده است (Berkowitz, 1997: 109-111) افزایش چشم‌گیر در مطالب آشکار، تنوع گسترده و ارزش فزاینده منابع آشکار، تغییر و تحول ریشه‌ای و بنیادی را در جوامع اطلاعاتی و با دیدگاه مدیریت منابع آشکار و چرخه اطلاعات طلب می‌کند (ناتو، ۱۳۸۹: ۹۳).

در جوامع اطلاعاتی بلوک غرب، به ویژه ایالات متحده، در واکنش به این تغییرات و در جهت تطبیق با شرایط روز، اصلاحات چندی، به ویژه در شکل ساختاری، انجام شده است. مدل‌های جدید و تغییرات در ساختارهای اطلاعاتی، برای تأمین هرچه بهتر اطلاعات، منعطف کردن ساختار اطلاعاتی در مواجهه با تغییرات و متناسب‌ساختن ابزارهای تحلیلی و

---

۱. اطلاعات (Intelligence) دارای سه بار معنایی است. اطلاعات به عنوان محصول اطلاعاتی، اطلاعات به عنوان فرایند اطلاعات، و اطلاعات به معنای سازمان اطلاعاتی. در اینجا، منظور ما هر سه مفهوم است (Lowenthal, 2008). در اینجا لازم است برخی مفاهیم مورد استفاده، تعریف گردد. داده (Data)، رویدادها، کلمات، اعداد و ارقام و اشکال غیر مرتبط و خام در دسترس درباره یک پدیده که فاقد چهارچوب نظری قابل استناد هستند. به عبارتی، به هر گونه عنصر آگاهی‌بخش در مورد یک پدیده، داده اطلاق می‌شود.

خبر (معلومات یا اطلاع‌رسانی) (Information): به مجموعه‌ای از داده‌ها در مورد یک پدیده که روابط آنها با یکدیگر مشخص شده است، معلومات یا خبر گفته می‌شود. البته، اخبار آگاهی خاصی در مورد علت وقوع پدیده یا چگونگی تحول آن در طول زمان در اختیار ما قرار نمی‌دهد. در این متن، برای تمیز قائل شدن بین دو واژه Information و Intelligence، معادل لغت اول خبر یا اطلاع‌رسانی و معادل واژه دوم، اطلاعات گرفته شده است.

اطلاعات (Intelligence): به مجموعه‌ای از داده‌ها و اخبار در مورد یک پدیده اطلاق می‌شود که توسط روش‌های پنهان و آشکار جمع‌آوری، تجزیه و پردازش و سپس تحلیل شده و هدف آن، پاسخ‌گویی به نیاز سیاست‌گذار می‌باشد. در واقع، اطلاعات علت وقوع و چگونگی پدیده را تبیین می‌نماید. از این رو، امکان پیش‌بینی و تصمیم‌گیری را برای سیاست‌گذار فراهم می‌آورد.

دانش (Knowledge): هر چیزی که خروجی یا محصول تفکر بوده و از ارتباط منطقی اخبار حاصل شود، دانش نامیده می‌شود. دانش در حقیقت به توضیح پدیده‌ها یا دلایل چگونگی یا وقوع آن را توضیح داده و قابلیت توضیح حوادث آتی را فراهم می‌آورد، ولی ضرورتاً پاسخ‌گوی نیازهای سیاست‌گذاران نیست.

انجام به موقع وظایف که مهمترین آن هشدار بهنگام برای جلوگیری از غافل‌گیری استراتژیک<sup>۱</sup> با بهره‌برداری از فن‌آوری اطلاعات (آی تی) و اطلاعات منابع آشکار برنامه‌ریزی شده‌اند. از جمله، می‌توان به ایجاد ساختارهای جدید در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، به عنوان مهمترین جامعه اطلاعاتی مبتنی بر فن‌آوری، مانند تأسیس مرکز منابع آشکار<sup>۲</sup> نام برد.<sup>۳</sup>

فن‌آوری اطلاعات، قابلیت‌های جدیدی در زمینه تمرکززدایی از ساختارهای اطلاعاتی که با هدف مدیریت مؤثر و جلوگیری از دوباره‌کاری به سمت متمرکزشدن پیش می‌رود، به وجود آورده که موجب تناقض‌نمایی در مدیریت اطلاعات شده است (عدم تمرکز در مقابل تمرکز).

قیمت نسبتاً پایین این فن‌آوری‌ها، در هر دو بعد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، تعداد بهره‌برداران از داده‌های به اشتراک گذاشته شده در شبکه‌های جدید ارتباطی و در رأس آن اینترنت و اینترنت را به شدت افزایش داده است. از دست رفتن نقش منحصر به فرد سازمان‌های اطلاعاتی ملی در زمینه‌های فن‌آوری اطلاعات (نظیر اطلاعات ماهواره‌ای)، کثرت بازیگران رقیب و مهمتر از آن، غیردولتی را به دنبال داشته که علاوه بر آنکه قابلیت‌های جمع‌آوری را به شدت افزایش و تعداد اهداف سخت را کاهش داده است، موجب محوشدن مرزهای اطلاعاتی میان سازمان‌های اطلاعاتی ملی و دیگر فعالان در این عرصه می‌شود، به گونه‌ای که عده‌ای، مدعی کم‌رنگ‌شدن سازمان‌های اطلاعاتی هستند و آن را چالشی هستی‌شناختی می‌دانند که پیش روی این سازمان‌ها قرار گرفته است (Rathmell, 2002: 91-99).

از سوی دیگر، انبوه داده و اخبار عینی موجود در منابع در دسترس، برخی مصرف‌کنندگان اطلاعاتی را همانند بهره‌برداران اطلاعات اقتصادی، تهییج کرده تا رأساً به رفع نیاز از این منابع ارزان بپردازند (Berkowitz and Goodman, 2000: 21-22)، فعالیتی که در گذشته نزدیک، از طریق اقدامات محرمانه، پیچیده و گران و تنها توسط سازمان‌های اطلاعاتی به انجام می‌رسید. این

---

۱. مهمترین وظیفه جامعه اطلاعاتی عبارت است از جلوگیری از وقوع شگفتی‌ها توسط پیش‌بینی وقایع آتی، با اتکا به توانایی‌های انسانی یا علمی (Kuperwasser, 2007).

۲. Open Source Center (OSC)

۳. دستورالعمل ICD 301 National Open Source Enterprise, July 11, 2006. جمع‌آوری منابع آشکار تهیه و اعلام شده است. رک. [http://www.fas.org/irp/dni/icd/icpg101\\_1.pdf](http://www.fas.org/irp/dni/icd/icpg101_1.pdf)

تغییر، آنان را در موقعیتی قرار داده که خود را در فرایند اطلاعات صاحب‌نظر دانسته و در نهایت، این ذهنیت در آنان ایجاد شود که دوران سازمان‌های اطلاعاتی ملی، حداقل در قالبی منسجم، نظیر آنچه امروزه وجود دارد، به پایان رسیده است.

## ب. جمع‌آوری اطلاعات، فرایند اطلاعات و اطلاعات منابع آشکار

در آخرین تلاش برای دسته‌بندی انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، مجموعه آنها در پنج مورد زیر تقسیم شده است:

یک. اطلاعات حاصل از جمع‌آوری منابع آشکار<sup>۱</sup>: اخبار قابل دسترسی برای عموم که در اشکال الکترونیکی یا چاپی منتشر می‌شود، نظیر رادیو، تلویزیون، روزنامه‌ها، مجلات، اینترنت، پایگاه داده‌های تجاری، فیلم‌ها، تصاویر گرافیکی و نقاشی؛

دو. اطلاعات حاصل از جمع‌آوری انسانی<sup>۲</sup>: اطلاعات به دست آمده از طریق جمع‌آوری اخبار که توسط منابع انسانی حاصل می‌شود.

سه. اطلاعات حاصل از جمع‌آوری علائم<sup>۳</sup>: اخبار جمع‌آوری‌شده از داده‌های انتقالی شامل اطلاعات ارتباطی (کومینت)، اطلاعات الکترونیکی (الینت) و اطلاعات علائم تجهیزات خارجی (فیسینت)؛

چهار. اطلاعات حاصل از جمع‌آوری داده‌های فضای زمین<sup>۴</sup>: اطلاعات تصویربرداری‌شده از فضای بالای زمین و شامل اطلاعات تصویربرداری (ایمینت)؛

پنج. اطلاعات اندازه‌گیری و تعیین کیفیت<sup>۵</sup>:

اخبار تولیدشده توسط تحلیل‌های کمی و کیفیتی نشانه‌های فیزیکی اهداف و وقایع به منظور تعیین ویژگی‌ها و ماهیت آنها؛ (ODNI, 2009: 12).

- 
- 1 . Open Source Intelligence (OSINT)
  - 2 . Human Intelligence (HUMINT)
  - 3 . Signal Intelligence (SIGINT)
  - 4 . Geospatial Intelligence (GEOINT)
  - 5 . Measurement and Signature Intelligence (MASINT)

واژه منابع آشکار، به اخباری گفته می‌شود که از منابع غیرمحرمانه به دست آمده و رقیبی برای جمع‌آوری پنهان به شمار می‌آید (CRS, 2007: 5-6). جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، منابع آشکار را اخباری که در دسترس عموم قرار دارد و از روش‌های قانونی توسط افراد با درخواست، ابتیاع یا مشاهده قابل دسترسی است، تعریف می‌نماید (ICDN, 2006).

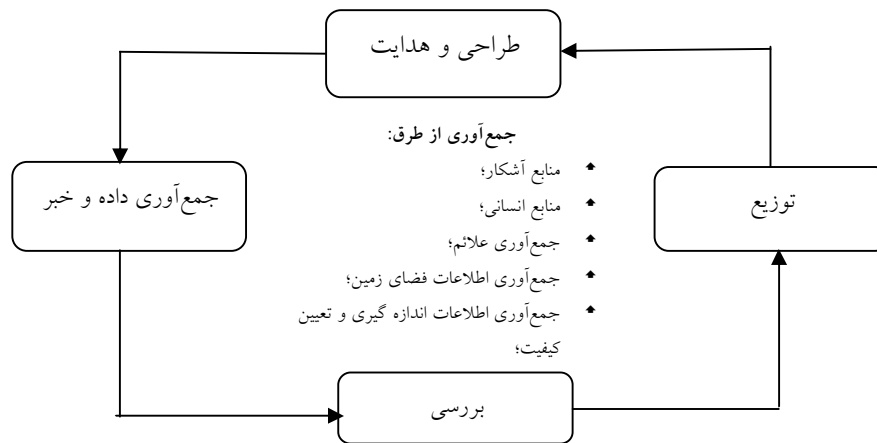
در تعریفی جامع‌تر، اطلاعات آشکار به اطلاعاتی اطلاق می‌شود که قابلیت دستیابی عمومی داشته و به صورت چاپ‌شده یا الکترونیکی می‌باشد. اطلاعات منابع آشکار می‌تواند از طریق رادیو و روزنامه یا از طریق بانک داده‌های تجاری، شبکه‌های پست الکترونیک و همچنین، لوازم الکترونیک قابل حمل از قبیل دستگاه‌های خواندن الواح فشرده منتقل شود. این اطلاعات ممکن است مانند رسانه برای عموم یا مانند مطالب خاکستری، برای مخاطبان منتخب منتشر شود که شامل گزارش، اعم از گزارش‌های مربوط به سهام‌داران شرکت‌ها و راهنمای شماره تلفن‌های محلی باشد. منابع آشکار، شامل اطلاعاتی نمی‌شود که طبقه‌بندی شده، تحت محدودیت‌های ناشی از مالکیت بوده (با قانون مالکیت معنوی متفاوت است) یا از راه‌های مخفی و اقدامات پنهانی کسب می‌شود (ناتو، ۱۳۸۹: ۱۰۲).

خروجی جمع‌آوری از منابع آشکار، اخبار منابع آشکار نام دارد. تفسیر غلط از اطلاعات از همین جا آغاز می‌شود. عده‌ای این اخبار جمع‌آوری شده را با اطلاعات اشتباه می‌گیرند. حتی اگر این اطلاعات، پردازش و یا به عبارتی، صحت آن نیز تأیید شده باشد، به آن اطلاعات گفته نمی‌شود. پس چه هنگام اخبار منابع آشکار به اطلاعات تبدیل می‌شود؟ برای پاسخ به این سؤال لازم است، ابتدا اطلاعات و سپس، چرخه اطلاعات معرفی شود.

*اطلاعات فرآیندی است که طی آن، نوع خاصی از اخبار که برای امنیت ملی اهمیت دارد، مورد درخواست قرار گرفته، جمع‌آوری شده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌گیرد؛ (Lowenthal, 2008: 30).*

تولید اطلاعات، طی فرآیندی به انجام می‌رسد که به آن چرخه اطلاعات می‌گوییم. چرخه اطلاعات در شکل کلاسیک آن عبارتست از:

شکل ۱۱: چرخه اطلاعات



در تعریف نوین اطلاعات، جای ویژه‌ای برای روش‌های پنهان در نظر گرفته نشده است. این در حالی است که در گذشته، روش پنهان بخش مهمی از مفهوم اطلاعات بود. بنابراین، اولین تغییر در برداشت جدید از اطلاعات را مشاهده می‌کنیم. که به منزله شکسته‌شدن انحصار جمع‌آوری پنهان در عرصه اطلاعاتی است. این شکسته‌شدن انحصار، منجر به ورود بازیگران جدید از عرصه‌های غیرملی و غیردولتی به عرصه جمع‌آوری اخبار و چرخه اطلاعات شده و در نتیجه، انحصار بازیگر دولتی در این عرصه را می‌شکند.

بر این اساس، اطلاعات در نوعی فرایند تولید می‌شود که با هدف‌گذاری اولیه از سوی سیاست‌گذاران آغاز و با جمع‌آوری داده و اخبار، به عنوان سنگ بنای آن، ادامه می‌یابد. مهم آن است که جمع‌آوری آشکار، به لحاظ ویژگی تعریف‌شده، فعالیتی است که نیازی به کسب مجوزهای قضایی و قانونی و اجازه از مراجع عالی سیاسی و حکومتی ندارد. بنابراین، دست‌آزیدن به آن در تمامی سطوح، مراتبی را متوجه مجریان نمی‌نماید.<sup>۱</sup>

۱. برای اطلاع از اخذ مجوزهای لازم در جمع‌آوری اطلاعات علائم و رسوایی‌هایی که در ایالات متحده بر سر شنودهایی که سازمان امنیت ملی این کشور در سال‌های اخیر به بار آورده است، ر. ک. (Aid, 2007: 41-59).



در عین حال، چیزی که به این جسم صلب، روح می‌دمد و بدان معنا می‌بخشد، تحلیل است. تحلیل‌گر، معماری است که نظرات و برداشت‌های خود را با استفاده از سنگ‌بناهای در اختیار، اجرایی کرده و ساختمانی را متناسب با امکانات در دسترس بنا می‌کند و در اجرای این فعالیت، ملاحظات فراوانی را پیش روی دارد. پس آنچه اخبار حاصل از هر روش جمع‌آوری، من جمله اخبار حاصل از جمع‌آوری آشکار را به اطلاعات تبدیل می‌کند، فرایند اطلاعات و در رأس آن، تحلیل به عنوان روح اطلاعات و قلب فرایند اطلاعات است.<sup>۱</sup>

بنابراین، داده و اخبار جمع‌آوری شده آشکار، پیش از تحلیل، فاقد طبقه‌بندی است و اطلاعات ساخته‌شده پس از تحلیل که خود در جریان تحلیل شکل یافته است، مهر طبقه‌بندی دریافت می‌کند. این درحالی است که اخبار جمع‌آوری شده غیرآشکار (پنهان)، در هر صورت، واجد طبقه‌بندی است و صرفاً اطلاعات و اخبار آشکار و خام فاقد طبقه‌بندی است. هم‌اکنون، در ایران، مراکز غیراطلاعاتی چندی وجود دارند که کارشناسان آن، با استفاده از تخصص خود و منابع آشکار در دسترس، اقدام به تولید اطلاعات با یا بدون مهر طبقه‌بندی می‌نمایند.<sup>۲</sup> از این دست مراکز، در دیگر کشورها نیز وجود دارند. برای مثال، در رژیم اشغال‌گر قدس، مؤسسه آکادمیک استراتژیک، ارزیابی‌های مفیدی را درباره گرایش‌های سیاسی منطقه تهیه می‌نماید. از دیگر مراکز تحلیلی مبتنی بر اطلاعات آشکار در این رژیم می‌توان به مرکز مطالعه استراتژیک جافه و مرکز مطالعات خاورمیانه دایانا که هر دو در دانشگاه تل‌آویو هستند و مرکز مطالعات استراتژیک بسا در دانشگاه بارایلان اشاره کرد. این مؤسسات غیررسمی، اطلاعات خود را از منابع آشکار کسب می‌کنند، اما برای مثال، ارزیابی‌های مرکز دایان از گرایش‌های جنبش‌های فلسطینی و شکاف سیاسی آنها در اوایل دهه ۱۹۷۰، به طور قابل توجهی دقیق‌تر از ارزیابی‌های سازمان اطلاعات دفاعی (امان) بود (Kahana, 2002).

اخبار حاصل از جمع‌آوری آشکار، قبل از تحلیل ویژگی‌های چندی دارد که عبارتند از:

---

۱. دی. سی. پاتاک رئیس اسبق اطلاعات هند، از تحلیل به عنوان روح اطلاعات یاد می‌کند، همچنین، مایکل ترنر به نقل از جک دیویس، تحلیل‌گر باسابقه سیا، اطلاعات را قلب فرایند اطلاعات می‌خواند. ر.ک.

(Pathak, 2002 & Turner, 2005)

۲. برای مثال می‌توان به خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران اشاره کرد.

۱. سهولت در توزیع (عدم نیاز به طبقه‌بندی و عدم نگرانی از نشت اطلاعات)؛
۲. سهولت دسترسی و خطرپذیری کم‌تر؛
۳. سرعت تهیه (هم در زمان جمع‌آوری و هم در کوتاه‌کردن فرایند اطلاعات در برچیدن تحلیل از فرایند).
۴. هزینه؛ (Mercado, 2005).

در ساده‌ترین شکل، اخبار توسط گروهی منتخب، گزینش، دسته‌بندی و بدون آنکه تحلیلی بر روی آن انجام شود، در میان مصرف‌کنندگان توزیع و تحلیل اخبار به خواننده واگذار می‌شود. این کاری است که هم‌اکنون در برخی سازمان‌ها و وزارت‌خانه‌های دولتی ایران در قالب گزیده اخبار جراید به انجام می‌رسد. این کار، در مجموع، می‌تواند بینش کلی را درباره اخبار مهم در اختیار مصرف‌کننده قرار داده و باعث صرفه‌جویی در زمان خواننده می‌شود.

### ج. وضعیت کنونی اطلاعات منابع آشکار

یکی از مهمترین پیشرفت‌های روی داده در زمینه اطلاعات، افزایش کمیت و کیفیت اخبار منابع آشکار است. اطلاعات حاصل از جمع‌آوری منابع آشکار، به نسبت، ارزان‌ترین و ساده‌ترین روش جمع‌آوری به شمار می‌آید. همچنین، به علت طبقه‌بندی پایین، می‌توان برای جمع‌آوری آن از متخصصین و کارشناسان خارج از جوامع اطلاعاتی نیز سود جست. امروزه، اطلاعات منابع آشکار، خون رگ‌های اطلاعات به شمار می‌رود (Hulnick, 2002) در حال حاضر، این روش ۷۰ تا ۸۰ درصد اطلاعات جمع‌آوری شده را به خود اختصاص داده است (Dupont, 2003: 26 & Hulnick, 2002). این میزان، طبق برآورد گزارش اول مارس ۱۹۹۶

---

۱. به رغم عدم طبقه‌بندی فرآورده‌های حاصل از منابع آشکار، در بسیاری موارد، توزیع اخبار و اطلاعات آشکار نیز محدود و همراه با حساسیت می‌باشد، زیرا جهت‌گیری و علایق سازمان جمع‌آوری‌کننده را برای نامحرمان و بعضاً دشمنان معلوم می‌سازد. علاوه بر این، توزیع عمومی بسیاری از مطالب آشکار، خصوصاً در موضوعات داخلی در صورت یک‌جا و با فراوانی می‌تواند منجر به تشویش اذهان عمومی، مرجعیت‌یافتن برای جریان‌ات رقیب سیاسی و حتی تشویش ذهن تصمیم‌ساز حکومتی نیز شود. همچنین، امکان ارائه اطلاعات فریب و جهت‌دار به ظاهر آشکار و عادی از سوی سرویس‌های اطلاعاتی نیز وجود دارد.

کمیسیون اطلاعات ایالات متحده، در برخی محیط‌ها، نظیر تحلیل‌های اقتصادی، تا ۹۵ درصد افزایش می‌یابد (Snyder, 1997).

تهیه تصاویر ماهواره‌ای که در پایان دهه نود قرن بیستم، میلیون‌ها دلار هزینه بر می‌داشت، امروزه با کم‌تر از ۳۰ دلار قابل اکتساب است (Fuchs, 2000).

سرویس انتشار اطلاعات خارجی ایالات متحده که در عرصه منابع آشکار فعالیت می‌نماید، بیش از ۳۵۰۰ اثر منتشر شده با ۵۵ زبان خارجی را کنترل می‌نماید و همه روزه، نیم میلیون لغت توسط افسران ارشد در سرتاسر جهان و نیم‌میلیون لغت دیگر نیز توسط پیمانکاران مستقل در آمریکا جمع‌آوری می‌شود (ناتو، ۱۳۸۹: ۹۵).

رابرت دیوید استیل، مدافع شناخته‌شده منابع آشکار، معتقد است اطلاعات در قرن کنونی بایستی بر اساس اطلاعات منابع آشکار بنا شود. این روش جمع‌آوری باید برای اطلاعات تمامی منابع، بیش‌تر از یک مشارکت‌کننده با ارزش تلقی شود (Steele, 2000: 105-126).

جان گانون، رئیس سابق شورای اطلاعات ملی ایالات متحده، عنوان نموده بود که امروزه، اطلاعات منابع آشکار از خامه روی کیک، به قطعه بزرگی از خود کیک مبدل شده و برای تولید تحلیل دقیق، ضروری است (Mercado, 2004).

با این همه، اطلاعات منابع آشکار، محدودیت‌های خاص خود را نیز دارد. وجود انبوه اطلاعات، اخبار غیرقابل اعتماد و اطلاعات نادرست در منابع رسانه‌ای، تنها بخشی از این محدودیت‌هاست. گستره‌ای وسیع از داده و خبر در منابع رسانه‌ای، به ویژه اینترنت، فرایند جمع‌آوری و پردازش اخبار را با سختی روبرو کرده است. از این مشکل با عنوان «سوزن در کاهدان» یاد شده است. در عین حال، جدی‌گرفتن بیش از حد این مشکل، به این منزله می‌ماند که از تنفس به دلیل وجود آلودگی و میکروب‌ها امتناع بورزیم. به علاوه، وجود حجم گسترده اخبار و اطلاعات، مشکلی است که برای سال‌ها گریبان‌گیر اطلاعات بوده و مختص به منابع آشکار نیست. برای سال‌ها، سازمان امنیت ملی ایالات متحده (ان.اس.ای)، به طور آشکار از رمزگشایی و ترجمه بسیاری از علائم ره‌گیری‌شده، عاجز بوده است. اطلاعات تصویری نیز مشمول این مشکل می‌شود (Hulnick, 2002).

مشکل دیگر منابع آشکار، مقوله اکو (انعکاس)<sup>۱</sup> است و به تأثیر داستان رسانه اشاره می‌کند که توسط سایر منابع رسانه‌ای انتخاب و تکرار می‌شود تا جایی که داستان اصلی، حیات بسیار وسیع‌تری پیدا کرده و مهمتر از آنچه واقعیت دارد، به نظر می‌رسد<sup>۲</sup> (Lowenthal, 2008: 101).

نقطه ضعف ویژه اطلاعات منابع آشکار، این است که با توجه به انبوه اطلاعات در دسترس، وزن و نسبت جمع‌آوری اطلاعات در فرایند اطلاعات را به سمت خود سنگین کرده و می‌تواند باعث مهجور شدن دیگر منابع جمع‌آوری، به ویژه روش‌های فنی شود و این، همان توهمی است که گریبان‌گیر مدیران اطلاعات می‌گردد. برای حل معضل انبوه اطلاعات آشکار، سازمان‌های اطلاعاتی به پیمان‌کاران خصوصی روی آورده‌اند و با واگذار کردن بخشی از فعالیت‌های با طبقه‌بندی پایین‌تر به بخش خصوصی، سعی در رفع مشکل کرده و تا حدود زیادی نیز موفق شده‌اند. بخش خصوصی نیز با نوآوری‌های خود با روش‌هایی در قالب استخراج داده‌ها و مدیریت دانش<sup>۳</sup>، به حفاظت از داده‌ها و استخراج داده‌های کاربردی از میان جریان گسترده داده‌های خام همت ورزیده است. برای مثال، از سال‌ها قبل و پیش از انجام اصلاحات جدید و تصویب قانون اصلاح اطلاعات و ممانعت از تروریسم، مصوب سال ۲۰۰۴ در ایالات متحده آمریکا، سازمان اطلاعات مرکزی (سیا) با تأسیس شرکت غیرانتفاعی موسوم به ان-کیو-تل<sup>۴</sup> که وظیفه پیشرفت در روش‌های طبقه‌بندی، تنظیم و توزیع اطلاعات خام را برعهده دارد، به رفع معضل پیش روی تحلیل‌گران در مقابل حجم عظیم اطلاعات در دسترس اقدام ورزیده است (Yannuzzi, 2000: 25-38). اگرچه بخش‌های خصوصی ممکن است در دسته‌بندی و طبقه‌بندی مفهومی حجم عظیم داده‌های خام حاصله از منابع آشکار، به سازمان‌های اطلاعاتی کمک نمایند، اما به همان اندازه، در تمیز اخبار صحیح از نادرست یا فریب‌ناکام خواهد بود. با گذشت زمان، میزان اخبار و داده‌های درست و نادرست، به طور مستمر افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که تفکیک اخبار مرتبط، بهنگام و دقیق، هرچه بیشتر

---

1 . Echo or Mirroring

۲. به تجربه کشف شده است که جست‌جو در میان سایت‌های مختلف اینترنتی، چیزی بیش از ۳ تا ۵ درصد از فراورده‌های اطلاعات آشکار را تشکیل نمی‌دهد (Lowenthal, 2008: 101).

3 . Data Mining & Knowledge Management

4 . N-Q-Tel

مشکل‌تر می‌شود. گسترش اخبار غیرقابل اعتماد، موضوع جدیدی نیست، اما به سبب رشد منابع رسانه‌ای و دسترسی جهانی به شبکه‌ها، میزان اخبار نادرست و فریب و تبلیغاتی به‌طور اجتناب‌ناپذیری افزایش می‌یابد (Hulnick, 2002: 565-579).

از دیگر محدودیت‌های منابع آشکار در مقابل دیگر روش‌ها، جمع‌آوری در خصوص سازمان‌های زیرزمینی (به عنوان مثال، تروریستی) و کشورهای سخت است. کشورهایی که در آنها انتشار اخبار کنترل می‌شود یا نشت اطلاعات به سختی انجام می‌پذیرد. در خصوص این موارد و اهداف، کماکان اطلاعات انسانی و فنی، در رأس انواع جمع‌آوری تلقی می‌گردند.

#### **د. جنبه‌های مختلف تأثیرات منابع آشکار بر اطلاعات**

برای دستیابی به نتیجه دقیق در خصوص اینکه آیا انقلاب خبری، اطلاعات را با چالش هستی‌شناختی مواجه کرده یا نه، جنبه‌های مختلف اطلاعات را که در معرض این تحول قرار گرفته و ممکن است به همین دلیل، هویت اطلاعات را مورد تأثیر قرار دهد، بررسی می‌کنیم.

#### **۱. پاسخ‌گویی و شفافیت و فرهنگ پنهان‌کاری و پنهان‌بودگی**

با تمامی مواردی که در خصوص توسعه فن‌آوری و ارتباطات در قرن بیست‌ویکم عنوان گردید، موضوعی را که نمی‌توان نادیده انگاشت، جایگاه اطلاعات در جامعه است. سرویس‌های اطلاعاتی، امروزه مجبور به شفافیت و پاسخ‌گویی در برابر نظام مردم‌سالاری و انجام وظیفه به گونه‌ای هستند که با معیارهای جامعه، سنت و قانون و ویژگی‌های جامعه اطلاعاتی<sup>۱</sup> مطابقت داشته باشد.

ظهور ویژگی‌های پست‌مدرن و چالش‌های جهانی‌سازی، جوامع حاضر را هرچه بیش‌تر پیچیده، وابسته به هم و آماده هیجان نموده است (Liaropoulos, 2006). در رویکردی مقایسه‌ای، چنانچه با دقت به کارکردهای سازمان‌های اطلاعاتی در قرن بیستم نگاه کنیم، بی‌اغراق آن قرن را قرن اطلاعات سری می‌نامیم که در آن، مهمترین وظیفه سازمان‌های

اطلاعاتی، حفاظت اسرار خودی و سرقت اسرار دیگران بود. امروزه، با اینکه این دو وظیفه، کماکان بخشی از مسئولیت‌های سازمان‌های اطلاعاتی هستند، اما وضعیتی که سازمان‌های اطلاعاتی در آن فعالیت می‌کنند، تغییر کرده است. در این شرایط، تعیین اینکه سازمان‌های اطلاعاتی همچنان پنهان و در سایه‌ای فراگیر باقی بمانند یا به سوی شفافیت حرکت کنند، سؤال پیچیده پیش روی جوامع مردم‌سالار است (Hulnick, 1999 & Carroll, 2001)

عده‌ای معتقدند اطلاعات، لزوماً شامل صفت پنهان‌کاری است. این فرضیه مهم است، زیرا بر این امر دلالت دارد که مهمترین اخبار درباره دشمنان مخفی است و باید مخفیانه سرقت شود یا در فرایندی پیچیده و پنهان به دست آید. در واقع، مخفی‌کاری به آن اعتبار زیادی می‌بخشد. با این حال، اخبار پنهان ممکن است تضمین‌کننده اخباری درباره بزرگ‌ترین موهبت‌ها و آسیب‌پذیری‌ها نباشند. برای مثال، اگر ژاپنی‌ها در طول جنگ جهانی دوم درصدد جمع‌آوری منابع آشکار می‌بودند، می‌توانستند از طریق روزنامه‌های آمریکایی متوجه شوند که کدهای رمز آنها قبل از نبرد میدوی شکسته شده و در نتیجه، الگوهای رمزنگاری خود را تغییر می‌دادند (Treverton, 2006). همچنین، اگر افسران اطلاعاتی اعراب و در رأس آن مصر، کتاب خاطرات موشه دایان درباره جنگ صحرای سینا در سال ۱۹۵۶ را، قبل از جنگ شش روزه مطالعه کرده بودند، متوجه می‌شدند که حمله هوایی ناگهانی به هواپیماهای آنها بر روی زمین، اولین اقدام مهم رژیم اشغال‌گر قدس در جنگ آتی خواهد بود (Pateman, 2003: 22).

با این حال، پنهان‌کاری و پنهان‌بودگی<sup>۱</sup>، حقیقتی ضروری در فعالیت‌های اطلاعاتی است. لازم است منابع و روش‌های جمع‌آوری اخبار از منظر رقبا و حریفان پنهان باقی بمانند، اما نباید از نظر دور داشت که سازمان‌های اطلاعاتی در جوامع مردم‌سالار، بایستی از پشتیبانی مردم برخوردار بوده و جامعه به آنها اعتماد داشته باشد. بدون اعتماد جامعه، سازمان‌های اطلاعاتی، مشروعیت و اعتبار چندانی نخواهند داشت و برآوردهای آنها مورد تردید خواهد بود.

---

۱. پنهان‌کاری عبارت است از پنهان‌کردن و سرپوش‌گذاشتن بر تمامی فعالیت‌های اطلاعاتی از نگاه همگان. در این عبارت، همه نامحرم شناخته می‌شوند و تقریباً خودی و غیرخودی تعریف نمی‌شود. عبارت پنهان‌بودگی (محرمانگی)، به معنای انجام فعالیت اطلاعاتی به صورت پنهان است و نه به معنای پنهان‌کردن موضوع از مراجع ذی‌صلاح و با رعایت طبقه‌بندی غیرمعتصانه برای جامعه خودی.

طرفداران شفافیت اطلاعات ادعا دارند که غیرمحرمانگی و از طبقه‌بندی خارج کردن و هرچه شفاف‌تر کردن و در معرض عموم قرار دادن اطلاعات، موجب انسجام‌بخشیدن منطقی به اقدامات محرمانه در معرض عموم می‌شود (Hulnick, 1999). منتقدان شفافیت اطلاعات، در مقابل، به مشکلات این موضوع می‌پردازند و هزینه‌های تحمیلی و خطرپذیری آشکار شدن اسرار را مطرح می‌نمایند و ادعا دارند به رغم مشکلات ناشی از فرهنگ پنهان‌بودگی، مزایای این صفت بیش از مشکلات آن است (Carroll, 2001).

برخی دیگر، پا را فراتر گذاشته و قرن بیست و یکم را قرن اطلاعات عمومی<sup>۱</sup> می‌نامند (Wark, 2003). برای مثال، هم انگلیس و هم ایالات متحده، تحت فشار داخلی و خارجی و در پرتو ناکامی‌های اطلاعاتی، مجبور شدند برخی موضوعات اطلاعاتی را به افکار عمومی معرفی نمایند تا با ارائه شواهد و مباحثات، خود را از سیاسی‌کردن اطلاعات مبری و مشارکت در جنگ را توجیه نمایند. انتشار برآورد تهدید برنامه تسلیحات کشتار جمعی عراق در سپتامبر ۲۰۰۲، توسط کمیته اطلاعات مشترک انگلیس، انتشار متن غیرطبقه‌بندی‌شده برآورد اطلاعات ملی سیا درباره تسلیحات کشتار جمعی عراق در اکتبر ۲۰۰۲ و پخش رسانه‌ای توجیه شورای امنیت سازمان ملل توسط کالین پاول، وزیر دفاع وقت ایالات متحده در فوریه ۲۰۰۳، همگی در راستای توجیه منطقی و اخلاقی تصمیم به آغاز جنگ در جهت تأمین پشتیبانی عمومی بود<sup>۲</sup> (Wark, 2003).

بدون توجه به تعریف پنهان‌کاری، برخی در جمع‌آوری منابع آشکار دچار تناقض می‌شوند. چگونه اخباری که به صورت آشکار در دسترس هستند را می‌توان اطلاعات نامید؟ این سوء تفاهم، مبنی بر این برداشت است که اطلاعات باید و ضرورتاً در مورد اسرار باشد. هرچند بخش اعظمی از اطلاعات این گونه است، اما اخبار آشکار را خارج از شمول نمی‌کند. حتی در اوج جنگ سرد نیز به گفته یکی از مقامات ارشد جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، حداقل ۲۰ درصد از اطلاعات در مورد اتحاد شوروی، به مثابه یکی از سخت‌ترین اهداف، از طریق منابع

---

1 . Public Intelligence

۲. البته این کار در راستای توجیه منطقی و اخلاقی تصمیم به آغاز جنگ نبود، بلکه اطلاعات کذب بود که به واسطه آن، سعی در فریب اذهان عمومی آمریکا و انگلیس و جهان برای هجوم به عراق شکل گرفت.

آشکار جمع‌آوری می‌شد. امروزه، نسبت اطلاعات آشکار به اطلاعات پنهان در مورد روسیه، فراتر از عکس‌نرخ ۲۰ به ۸۰ در دوران جنگ سرد شده است (Lowenthal, 2008: 100). بنابراین، نباید فراموش شود که نوع جمع‌آوری نمی‌تواند صرفاً موید طبقه‌بندی اطلاعات قرار گیرد. به عنوان مثال، چنانچه تاجری ایرانی که برای تجارت به برخی شهرهای کردنشین عراق تردد دارد برای دوستانش نقل نماید که در حین مسافرت خود به عراق نقل و انتقالات غیرطبیعی افراد مسلح احتمالاً وابسته به گروهکی خاص به همراه لجستیک آنان را در حوالی مرز مشاهده کرده است، در واقع، او اطلاعات آشکاری را فراهم آورده که مؤید اطلاعات انسانی (جاسوسی) است. اگر این فرد برای یکی از سازمان‌های اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران کار می‌کرد، اظهاراتش جزء موارد سری تلقی می‌گردید. پس همان‌گونه که خاطر نشان گردید، شاخص عمده‌ای که اخبار گردآوری شده را فارغ از نوع منبع جمع‌آوری آن به اطلاعات تبدیل می‌کند، تحلیل است.

در آخر نباید فراموش کرد که حتی طرفداران جدی بیش‌تر پاسخ‌گو و شفاف‌بودن اطلاعات نیز تحت ملاحظاتی، به پنهان‌بودگی اطلاعات اعتقاد دارند (Carroll, 2001) و در صورتی به شفافیت اطلاعات روی خوش نشان می‌دهند که این شفافیت در اطلاعات تأثیر بومرنگی نداشته باشد.

## ۲. تأثیر فن‌آوری اطلاع‌رسانی بر اطلاعات

در اهمیت فن‌آوری اطلاع‌رسانی و تأثیر آن در اطلاعات نبایستی بیش از حد اغراق شود. عده‌ای عقیده دارند که انقلاب خبری، جمع‌آوری از منابع آشکار را سخت‌تر از قبل نموده بدون اینکه به همان نسبت، کسب اطلاعات مفیدتر را نیز افزایش داده باشد. رایانه‌ها توانایی پردازش اخبار و اطلاعات را افزوده‌اند، اما میزان اطلاعات مکتسبه به همان نسبت افزایش نیافته است (Lowenthal, 2008: 101).

فن‌آوری همیشه و در طول تاریخ بر روش‌های جمع‌آوری اطلاعات تأثیرگذار بوده، اما هرگز نتوانسته است ماهیت اطلاعات را دگرگون نماید. روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، با اطلاعات انسانی (جاسوسی) به عنوان دومین حرفه قدیمی آغاز گردید. با پیشرفت فن‌آوری در



طول سالیان بعد، اطلاعات فنی، اطلاعات تصویربرداری، اطلاعات علائم و اطلاعات منابع آشکار، به وجود آمده و تکامل یافتند و هرازگاهی، یک یا چند روش، رنگ و بویی مؤثرتر از مابقی یافتند. برای مثال، پیروزی متفقین در جنگ جهانی دوم را مرهون اطلاعات علائم دانسته‌اند.<sup>۱</sup> درحقیقت، تا پایان جنگ جهانی دوم، اطلاعات علائم، چه در زمان صلح و چه در زمان جنگ، از هر منبع دیگر اهمیت بیش‌تری داشت (شولسکی، ۱۳۸۱: ۵۸). در عین حال، اطلاعات علائم، با همه اهمیت خود، در آن دوران نیز نتوانست غیر از هرچه بااهمیت‌تر و مؤثرترکردن وظیفه اطلاعات، به عنوان ابزار سیاست‌گذاری، تأثیر مهم دیگری در ماهیت اطلاعات داشته باشد. امروزه، جمع‌آوری آشکار، کفه ترازو را در میان انواع جمع‌آوری به سود خود وزین کرده است. مرکادو یادآور می‌شود در خلال جنگ جهانی دوم، دکتر فربنک، طی سفر طولانی و سخت خود به ژاپن، با هزینه‌گزافی نشریات ژاپنی‌ها را در چین خریداری و به واشنگتن ارسال می‌کرد. این کار امروزه با اتصال به شبکه اینترنت و تنها یک کلیک امکان پذیر است (Mercado, 2004). در دهه ۱۳۷۰ برای تهیه مجله علمی خارجی مجبور بودیم با هزار ترفند از سد حراست وزارت خانه‌ها عبور کنیم و به کتابخانه آنها برسیم. شاید تهیه مقاله خارجی در صورت موجودبودن در مراکز قابل دسترس داخلی، چیزی بیش از یک ماه به طول می‌انجامید. امروزه، با در اختیار داشتن تمهیدات اولیه (اینترنت و حساب بانکی)، تنها در عرض چند دقیقه، از میان هزاران گزینه پیشنهادشده، مقاله مورد نظر خود را به دست می‌آوریم. در

اطلاعات، این سهولت به معنای فراموشی یا غفلت از دیگر انواع روش‌های جمع‌آوری نیست. فن‌آوری می‌تواند، ابزار قدرتمندی برای فائق‌آمدن بر اسرار و نفوذ در آنچه پنهان شده است، به شمار رود. در عین حال، همین فن‌آوری، با افزایش حجم اخبار در دسترس یا تأمین هرچه بیش‌تر امنیت، پیچیدگی‌های چندی را پیش روی جمع‌آوری اطلاعات قرار داده است. فن‌آوری همیشه محرک و شرط لازم تغییر بوده است، اما نه شرط کافی آن (Wark, 2003).

---

۱. یکی از امتیازهای اصلی متفقین در جنگ جهانی دوم، برتری آنها در اطلاعات علائم بود. یعنی توانمندی آنها در شنود و شکستن رمز ارتباطات دول محور. مجیک به شنود ارتباطات ژاپن توسط ایالات متحده اطلاق شده و اولترا نیز به شنود ارتباطات آلمانی‌ها توسط بریتانیا اشاره می‌کند (Lowenthal, 2008: 20).

با این حال، انقلاب خبری، روش‌های انجام وظایف اطلاعاتی را تغییر داده است. البته، این تغییر در روش‌هاست نه ماهیت آن. با توجه به چرخه اطلاعات، انقلاب خبری، روش‌های جمع‌آوری و انتشار اطلاعات (حداقل دو مرحله از چهار مرحله) را دچار تحول کرده و اصول سازمانی جدیدی را برای فائق‌آمدن بر این چالش به خدمت فرا می‌خواند.

### ۳. حجم انبوه اخبار و قابلیت اعتماد به آنها

انتشار و وجود اخبار یا اطلاعات بیش‌تر، الزاماً به معنای اخبار یا اطلاعات بهتر نیست. اخبار بیش‌تر، ممکن است به تولید و انتشار بیش‌تر اخبار نادرست و تبلیغات بیانجامد. همان‌گونه که گفته شد، وجود انبوه اخبار، همیشه به عنوان مشکل سیستم‌های اطلاعاتی به شمار رفته است. بنابراین، فن‌آوری‌هایی که توانایی تشخیص علائم از میان نویزها را دارا می‌باشند، مد نظر قرار گرفته‌اند. حجم انبوه اطلاعات، کار را برای جمع‌آوری‌کنندگان و تحلیل‌گران، به صورتی دوچندان مشکل کرده و تصمیم‌گیری را با معضل روبرو نموده است. به این رو، در مواردی، تصمیم‌گیران را در معرض دست‌کاری اخبار و داده‌ها قرار داده است. به طور قطع، هیچ چیز ساده به دست نمی‌آید. این وظیفه تحلیل‌گر است که در دریای پرتلاطم انواع داده‌های خام، سره را از ناسره تشخیص دهد و تحلیل‌گران حرفه‌ای، به مرور زمان این قابلیت را همانند همه کارشناسان حرف مختلف به دست می‌آورند.<sup>۱</sup>

همچنین، اخبار منابع آشکار و شبکه‌های اطلاعاتی داخلی، گزینه‌های متعددی را در هر مرحله از چرخه اطلاعات پیش روی قرار داده‌اند، اما چنانچه اخبار به طرز صحیحی مدیریت و هماهنگ نشود، سیستم دچار ناکامی خواهد شد. در مدل سنتی اطلاعات که بر اساس تمرکزگرایی بنا شده است، زنجیره سلسله‌مراتبی اوامر و برنامه رسمی، در مقابل حجم انبوه اخبار، شکست را پذیرا می‌شود، در حالی که شبکه‌های غیرمتمرکز و منعطف، پارادایم سازمانی صحیح برای تضمین مدیریت این پدیده است (Berkowitz and Goodman, 2000: 92-93).

---

۱. البته، علاوه بر تجربه و تبحر کارشناسان برای جداسازی اطلاعات مفید آشکار از اطلاعات انبوه، تکنیک‌هایی نیز وجود دارند که اینان را در انجام بهتر فعالیت خود، کمک می‌نمایند از جمله، بهره‌گیری از برخی نرم‌افزارهای خاص تشخیص‌دهنده، استفاده از کلیدواژه‌های مورد نظر و دقت ویژه پیرامون برخی منشأها و مراکز و منابع خبری خاص، اعم از افراد و مراکز.

#### ۴. خارج شدن منابع جمع‌آوری از انحصار سازمان‌های اطلاعاتی

بخشی از تهیه محصولات اطلاعاتی، چه در موضوعات و اشکال ماجراجویانه و غیر آن، به بخش‌های خصوصی سپرده شده است. اطلاعات فراهم‌شده توسط بخش خصوصی، چه از نظر مدیریت حجم عظیم اخبار و چه از نظر سرعت و دقت، حائز اهمیت است. دانستن زبان‌های خارجی، کلید بهره‌برداری از اطلاعات آشکار است. در واقع، به‌کارگیری زبان‌شناسان و مترجمان، اصلی مهم در مدیریت اطلاعات آشکار است که تقریباً تمامی سازمان‌های اطلاعاتی، در تأمین این نیاز با مشکل مواجه بوده و هستند. برای مثال، به دنبال حوادث ۱۱ سپتامبر و وجود مشکل برگردان، سیا مجبور شد از بخش خصوصی برای تسهیلات فن‌آورانه کمک بخواند. نیویورک تایمز به نقل از جیم سایمن، دستیار مدیریت رئیس سیا گزارش داد که اولین اولویت اطلاعات ایالات متحده، فن‌آوری برای فائق آمدن بر سیل داده‌های خام از زبان‌های خارجی است (Hulnick, 2002). با این حال، کیفیت اطلاعات تولیدشده می‌تواند متفاوت باشد.

بخش خصوصی ممکن است از دلایل جمع‌آوری این اخبار و اهمیت آن برای سیاست‌گذار و آنچه مورد توجه سیاست‌گذار است، مطلع نبوده یا از درک اهمیت آن عاجز باشد. به علاوه، بخش خصوصی، بنا به ماهیت شکل‌گیری آن، عموماً بر روی تحلیل‌های کوتاه‌مدت متمرکز است و کمتر قادر به تولید برآوردهای بلندمدت می‌باشد. با این حال، منابع آشکار نقش منحصر به فرد سازمان‌های اطلاعاتی را در موضوع تولید «دانش» برای سیاست‌گذاران امنیت ملی، در هم شکسته است.

خارج شدن انحصار تولید اطلاعات از دست سازمان‌های اطلاعاتی، امکان پنهان‌کاری را که این سازمان‌ها هراز چند گاهی به دلایلی نظیر پنهان کردن ناکارآمدی‌ها یا سوءاستفاده‌ها (حداقل آن سیاست‌زدگی) در پشت آن پناه می‌گرفتند، کمتر کرده است. برای مثال، انجمن دانشمندان آمریکا (فاس)، با استناد به عکس‌های فضایی از سایت موشکی کره شمالی در سال ۲۰۰۰، استدلال نمودند که تهدید موشکی پیونگ یانگ، بسیار کمتر از آن است که واشنگتن ادعا می‌کرد (Mercado, 2005). همچنین، تا دهه ۱۹۹۰، در ایالات متحده، در بسیاری از موارد، این سازمان اطلاعات مرکزی بود که اولین اخبار را از مسائل و پدیده‌های در حال وقوع به سیاست‌گذاران این کشور ارائه می‌داد، اما از وقتی که شبکه سی.ان.ان و ارتباطات ماهواره‌ای به

وجود آمده اند، سیاست گذاران، قبل از آنکه سیا آنان را مطلع نمایند، از طریق شبکه های تلویزیونی ماهواره ای از پدیده های به وقوع پیوسته مطلع می شوند (Teitelbaum, 2005).

)

## 5. رابطه تولیدکننده و مصرف کننده اطلاعات

یکی از پیامدهای انقلاب خبری، برقراری ارتباطات صریح و بی پرده، حتی در سازمان های سلسله مراتبی می باشد. با وجود حجم عظیم منابع اخبار آشکار، سیاست گذار (مصرف کننده) قادر است اخبار خام یا اطلاعات تمام شده پیش روی تحلیل گران را خود انتخاب و دانلود نماید، بنابراین، به این نتیجه می رسد که دیگر نیازی به تحلیل گران یا تولیدکنندگان سازمان اطلاعاتی ندارد. از نظر تئوری، این قابلیت، توانایی مصرف کنندگان را برای دسترسی مستقیم و ارزیابی محصولات افزایش می دهد. طی این فرایند، سیاست گذار تمایل می یابد مدیران واسطه و میانی را دور زده و خود به طور مستقیم به داده ها دسترسی داشته باشد و مستقیماً با کارشناسان ارتباط برقرار نماید (Dupont, 2003: 24) (خارج شدن سیستم از حالت متمرکز و تمایل چرخه اطلاعاتی به سیستم غیرمتمرکز. به عبارتی، تمایل شدن ساختار مدیریتی به مسطح شدن). ناگفته پیداست عمل کردن سیاست گذاران بر اساس رویکردهای خود و بی توجهی به رویکردهای حرفه ای تحلیل اطلاعاتی، چه مشکلاتی را گریبان گیر تصمیم گیری می نماید.

در عین حال، انقلاب خبری، فرصت های بی بدیلی نیز در راستای تعامل میان تحلیل گران اطلاعاتی و سیاست گذاران به وجود آورده است. در مدل ارائه شده توسط کنت، برخی موانع در زمینه برقراری تعامل بین تحلیل گران اطلاعاتی و سیاست گذاران فرض شده که منشاء تمامی این موانع، مدیران اطلاعاتی یا فرایند تدوین و تهیه برآوردهای اطلاعاتی رسمی معرفی شده است. این در حالی است که انقلاب خبری، این موانع و مشکلات را بی معنی کرده است. در حال حاضر، سیاست گذاران و کارمندانشان می توانند به سادگی، به طور روزانه و مستقیم، با تحلیل گران اطلاعاتی ارتباط بگیرند. بدین ترتیب، در شرایط فعلی، دورماندن از گرداب منازعات سیاسی برای تحلیل گران بسیار مشکل است. آنها همواره با رگبار سؤال هایی در خصوص سیاست های جاری، تفاضاً برای اطلاعات یا درخواست هایی برای اخبار تفسیری یا تکمیلی در خصوص پوشش رسانه ای رخدادهای بین المللی و داخلی مواجه اند. به علاوه،

حجم تعامل غیررسمی میان سیاست‌گذاران و تحلیل‌گران، ممکن است پیام‌های رد و بدل شده از طریق برآوردهای رسمی ارائه‌شده توسط سازمان‌های اطلاعاتی را تحت تأثیر قرار دهد. به خاطر حجم گسترده تعامل میان تحلیل‌گران و سیاست‌مداران، کنترل این ارتباطات غیررسمی توسط مدیران اطلاعاتی، تقریباً امری غیرممکن شده است. افزون بر این، هرگونه اقدام در جهت محدودسازی دسترسی تحلیل‌گران به فن‌آوری ارتباطی، مورد انتقاد و نکوهش کارمندان و کارشناسان اطلاعاتی قرار خواهد گرفت. با توسل به این فن‌آوری، دسترسی سیاست‌گذاران به تحلیل‌گران، به قدری گسترده می‌شود که ممکن است آنها را به شدت تحت تأثیر قرار داده و توان تحلیل‌گر برای فراهم‌نمودن اطلاعات کاربردی و بدون سوگیری را تنزل دهد. همه اینها، یعنی فروپاشی سلسله‌مراتب سازمانی (Wirtz, 2007: 139-150) و البته، تشدید سیاست‌زدگی. کار تحلیل‌گران، به مسابقه‌ای تبدیل می‌شود که چه کسی می‌تواند اسرار را از بین توده‌ای از اخبار ناخواسته گیج‌کننده و در سریع‌ترین و مؤثرترین حالت پیدا کند. بنابراین، عملکرد سازمان‌های اطلاعاتی شفاف‌تر خواهد شد و این می‌تواند به معنی پایان کار تسلط اطلاعات علائم در جمع‌آوری اخبار باشد (Pateman, 2003: 183).

از سوی دیگر، ارتباط مستقیم میان سیاست‌گذار و تحلیل‌گر، به منزله درخواست جواب و برآوردهای سریع و صریح است. بی‌شک هنگامی که زمان پاسخ‌گویی اندک باشد، عمق تحلیل‌ها نیز کاهش خواهد یافت.

در آخر، بر خلاف چرخه کلاسیک اطلاعاتی که در آن، تقریباً برای هر بخش از مراحل چرخه اطلاعات، مرز واضح و روشنی وجود داشت، امروزه، با واردشدن فن‌آوری اطلاعات به فرایند تولید اطلاعات، این مرز وضوح خود را از دست داده و نمی‌توان تمایز مشخصی بین مراحل چرخه اطلاعات مشخص کرد. در سبکل جدید که اطلاعات منابع آشکار بخشی جدایی‌ناپذیر آن به شمار می‌رود، بر خلاف چرخه سابق که مشتری (سیاست‌گذار) در نقطه نهایی و آغازین وجود داشت، باید مشتری را نه تنها فرمان‌روا و ارزیاب اطلاعات دانست، بلکه در بسیاری مواقع، به تحلیل‌گر نیز تبدیل می‌شود.

## ۵. فرهنگ سازمانی

اطلاعات حرفه‌ای است که در نزد افکار عمومی با ویژگی‌های ماجراجویانه آن شناخته می‌شود و هنر هفتم، بیش‌ترین تأثیر در شکل‌گیری این نوع برداشت را بر عهده داشته است. جاسوسی یا به عبارت امروزی، اطلاعات انسانی، به عنوان دومین حرفه قدیمی دنیا، بازی پنهان‌کاری و فریبی را آفریده که جذابیت‌های ویژه‌ای را پیش روی بازیگران آن قرار می‌دهد. به همین دلیل است که یکی از هفت دلیل جاسوسی، واردشدن به خود بازی جاسوسی عنوان می‌شود. با واردشدن دیگر انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و به طور خاص روش‌های جمع‌آوری آشکار، جمع‌آوری اطلاعات انسانی با آنکه کماکان در مجموعه انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات باقی ماند، اما اندک اندک از کمیت آن کاسته شد و جای خود را تا میزان زیادی به دیگر روش‌ها داد.

طی دهه‌های اخیر، اطلاعات علائم، بی‌شک روش مسلط جمع‌آوری اطلاعات به حساب آمده است. برای مثال، در ایالات متحده، هم‌اکنون نیز سازمان امنیت ملی به عنوان جمع‌آوری‌کننده اطلاعات علائم، اصلی‌ترین منبع جمع‌آوری‌کننده اطلاعات برای جامعه اطلاعاتی این کشور به شمار می‌آید. قبل از ۱۱ سپتامبر، بیش از ۶۰ درصد اطلاعات و گزارش‌های امنیتی که در قالب گزارش به کلی سری «توجه روزانه رئیس جمهور»، هر روز صبح به دست رئیس جمهور ایالات متحده می‌رسید، توسط این آژانس و بر اساس اطلاعات علائم تهیه و تولید می‌شد (Aid, 2007: 41-59). این جابه‌جایی در استفاده از روش‌های جمع‌آوری انسانی به سمت روش‌های فنی و آشکار، هرچه بیش‌تر از هیجانانگیز کار اطلاعاتی، که خود یکی از انگیزش‌های تمایل به انجام این فعالیت حرفه‌ای بود، کاسته است. در حقیقت، امروزه، جمع‌آوری اطلاعات کمتر با فعالیت‌هایی نظیر تماس با منبع در مکان ملاقات از پیش تعیین‌شده به دست می‌آید که مستلزم هیجانانگیز، روحیه و فرهنگ عملیاتی و شبه‌نظامی در نزد افسران اطلاعاتی است. بیشتر فعالیت‌های اطلاعاتی در جهان امروز، زیر سقف‌های یک دفتر ساده و چهارگوش که به ابزارهای فنی از جمله رایانه مجهز است، انجام می‌شود. تغییر محیط و ابزارهای کاری در فعالیت اطلاعاتی، نه تنها بر هزینه‌ها، شیوه‌های مدیریتی و نیازمندی‌های سازمان‌های اطلاعاتی تأثیر گذاشته، بلکه فرهنگ سازمانی عملیاتی و شبه‌نظامی را نیز به سمت

فرهنگ دانشگاهی و غیرنظامی سوق داده است. به عبارت دیگر، این تغییر نوع کارکرد و جایگزین شدن فعالیت‌های اطلاعاتی دفتری که مبتنی بر مهارت‌های ذهنی و فنی است به جای فعالیت‌های عملیاتی که نیازمند توانایی‌هایی متفاوت و مهارت‌های ارتباطی فراوان است، مسلماً بر فرهنگ سازمانی سرویس‌های اطلاعاتی تأثیرگذار خواهد بود.

### نتیجه‌گیری

اطلاعات منابع آشکار، بازیگر اصلی فعالیت‌های اطلاعاتی در آینده خواهد بود و تا کنون توانسته بر مشکلات دیوان‌سالارانه فائق آمده و جایگاه سازمانی مستقل در کنار دیگر روش‌های جمع‌آوری را در ساختارهای سازمانی سرویس‌های اطلاعاتی به خود اختصاص دهد. این به معنای ایجاد پارادایم جدیدی بر اساس جمع‌آوری منابع آشکار نمی‌باشد. همان‌گونه که در طول زمان، برخی انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در مقایسه با سایر روش‌ها، نقش غالب را به خود اختصاص داده‌اند، امروزه نیز جمع‌آوری آشکار در اکثر محیط‌ها، نقش غالب و البته نه منحصر به فرد را از آن خود کرده است.

اطلاعات منابع آشکار، هرگز جایگزین دیگر انواع جمع‌آوری نخواهد شد. با این حال، همان‌گونه که مایک مک‌کانل، مدیر اسبق اطلاعات ملی ایالات متحده، تصریح کرده است:

«تمامی روش‌های جمع‌آوری، نقش کلیدی خود را ادامه خواهند داد، اگرچه اهمیت نسبی آنها، در طول زمان تغییر خواهد کرد. هیچ جنبه‌ای از جمع‌آوری نیاز به توجه بیش‌تر یا آینده‌ای به درخشانی اخبار منابع آشکار ندارد؛ دگرگونی و تحول در رویکرد به منابع آشکار، برای دستیابی به موفقیت‌های آتی برای هم‌سازی جمع‌آوری حیاتی است» (DNI, 18 July 2008).

طرفداران علاقه‌مند به اطلاعات منابع آشکار، استدلال می‌کنند انقلاب خبری در حال تغییر دادن بخش اعظم نیازمندی کشورها و کاهش نیاز به اتکا بر ابزارها و روش‌های سنتی انسانی و فنی بوده است، اما واقعیت این است که تحلیل در مرکز اطلاعات قرار دارد و بدون آن، بیش‌تر حقایق بدون معنا هستند. حتی اطلاعاتی که به ساده‌ترین شکل به دست می‌آید را نیز باید تحلیل کرد (ناتو، ۱۳۸۹: ۲۸). بنابراین، با در نظر گرفتن تحلیل به عنوان محور تبدیل

خبر به اطلاعات و محتوی اطلاعات، افزایش اهمیت جمع‌آوری آشکار، به عنوان یکی از روش‌های جمع‌آوری، تنها بر بخش‌های شکلی اطلاعات تأثیر گذاشته و نه بر بخش‌های محتوایی آن. اطلاعات منابع آشکار، با همه اهمیت خود که در پرتو انقلاب خبری به دست آورده است، هنگامی که با اطلاعات به دست آمده از روش‌های مخفی و دیگر روش‌های جمع‌آوری ادغام شود، کاشی‌کاری معرق ظریفی از اطلاعات را شکل می‌دهد که حرفه، علم و هنر را توأم خواهد داشت. امروزه، در پازل اطلاعات، اطلاعات منابع آشکار تکه‌های کناری جورچین را از آن خود کرده‌اند، اما تنها تکه‌های کناری<sup>۱</sup> در واقع، اطلاعات آشکار در مورد هر هر پدیده، مانند سرخ‌های اولیه‌ای هستند که می‌توانند در تکمیل شدن پازل اطلاعاتی به تحلیل‌گران کمک کنند، اما نباید فراموش کنیم که برای تکمیل شدن جورچین و درک مفهومی تصویر، به دیگر تکه‌ها که محصول دیگر روش‌های جمع‌آوری هستند، نیاز است. اطلاعات منابع آشکار برای جمع‌آوری‌کنندگان از دیگر روش‌ها، این موقعیت را فراهم می‌آورد که منابع محدود خود را برای رفع نیازهای اساسی تجهیز و بر روی اولویت‌های مهم‌تر تمرکز کنند. امروزه، منابع آشکار محرک فرایند جمع‌آوری اطلاعات است (Hulnick, 2002). همان‌گونه که جوزف نای در زمان مدیریت شورای اطلاعات ملی ایالات متحده، اذعان داشته است:

«اطلاعات منابع آشکار، قسمت‌های بیرونی پازل می‌باشند. بدون هر کدام، نه می‌توان چیدن پازل را آغاز و نه می‌توان آن تمام کرد. اطلاعات منابع آشکار، بنیان اصلی تمامی منابع اطلاعاتی است، اما نمی‌تواند همواره جانشینی برای سایر انواع اطلاعات باشد» (Sands, 2005).

---

۱. پارکتیس معتقد است این انقلاب بدون شک مقدار زیادی به شناخت از تصویر پدیده‌ها اضافه نموده، ولی گفتن اینکه همه چیز را فراهم نموده، غیرممکن است. وی کوزوو را به عنوان نمونه ذکر کرد، جایی که پوشش رسانه‌ها، گزارش‌های روزانه ناتو در بروکسل و سایر منابع، از نظر کمی بسیار مؤثر بودند، اما اگر همه اینها با هم جمع می‌شدند، تصویر واقعی از آنچه در حال اتفاق بود، به دست نمی‌آمد، چیزی که بعد از پایان جنگ آشکار شد. اخبار واقعی درباره حوادث کوزوو، بسیار محدود بود. او خاطر نشان می‌کند که یکی از روزنامه‌نگاران که توانسته بود وارد کوزوو شود و از داخل آن گزارش تهیه کند، گزارش‌های بسیار خوبی ارسال کرده بود. منابع دیگر یا فوق‌العاده گرایش سیاسی داشتند، مانند دفتر نمایندگی کوزوو در ژنو یا رسمی بودند، مانند اخبار رسمی یوگسلاوی. گزارش‌های ناتو نیز بسیار گزینشی بودند. تصویر واقعی باید توسط سرویس‌های اطلاعاتی با استفاده از روش‌های جمع‌آوری با کنار هم قراردادن قطعات مختلف ساخته شود (شاکمن، ۱۳۸۴: ۱۲۴-۱۲۳).



انقلاب خبری، مرزهای اخبار و اطلاعات، اقدام و اطلاعات، تولیدکننده و مصرف‌کننده و سازمان‌های اطلاعاتی خصوصی و ملی را کدرتر کرده است. این تغییرات، تنها جوامع اطلاعاتی را به تطابق فن‌آوری، چالش‌های سازمانی و فرهنگی خود با انقلاب خبری مجبور کرده است، جوامعی که نظیر تمامی سازمان‌های دولتی، در مقابل تغییر مقاومت می‌نمایند. به نظر می‌رسد هیچ کدام از روش‌های جمع‌آوری، به اندازه منابع آشکار، چالش جدی پیش روی جوامع اطلاعاتی قرار نداده است. روش مذکور، تقریباً تنها روش جمع‌آوری است که به منزله تیغ دولبه‌ای برای سازمان‌های اطلاعاتی عمل می‌کند. از یک طرف، با فراهم‌آوردن اخبار سریع و ارزان، هزینه جمع‌آوری اطلاعات به شیوه‌های پنهان را کاهش می‌دهد و اهداف سخت را تبدیل به اهداف نیمه‌سخت می‌کند و از سوی دیگر، با فراهم‌آوردن حضور بازیگران دیگر در عرصه فعالیت‌های اطلاعاتی، انحصار تولید اطلاعات توسط سازمان‌های اطلاعاتی دولتی را درهم می‌شکند. اگر تولید اطلاعات را فلسفه وجودی سازمان‌های اطلاعاتی بدانیم، به‌طور قطع، انقلاب منابع آشکار، با درهم شکستن این انحصار، چالشی هستی‌شناختی برای سازمان‌های اطلاعاتی خواهد بود، اما چون تولید اطلاعات مستلزم توجه هم‌زمان به اخبار به دست آمده از روش‌های مختلف آشکار و پنهان است و روش‌های پنهان، هم‌چنان در انحصار سازمان‌های اطلاعاتی‌اند، به نظر نمی‌رسد انقلاب منابع آشکار چالشی هستی‌شناختی برای اطلاعات به شمار رود. انقلاب منابع آشکار، تکمیل‌کننده توان تولید شناخت توسط سازمان‌های اطلاعاتی است و از سوی دیگر، با کنارزدن پرده پنهان‌کاری از این سازمان‌ها، عاملی برای پاسخ‌گوبودن این نهادها و همچنین، تلاش آنها برای بهبود عملکردشان در نزد افکار عمومی، به شمار می‌آید.

در آینده، اسرار زیادی وجود نخواهد داشت (چرا که آنها را نمی‌توان برای مدتی طولانی مخفی نگاه داشت) که ارزش زیادی داشته باشند، اما مسابقه برای تشخیص این نکته وجود دارد که کدام گروه از تحلیل‌گران می‌تواند اخبار را به سریع‌ترین روش‌ها سرهم کند تا نوآوری‌هایی برای بازار اطلاعات به ارمغان آورد (Treverton, 2001: 217).

## منابع

- خاکی، غلامرضا (۱۳۸۴)؛ *روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه‌نویسی*، تهران: بازتاب.
- روزنامه دنیای اقتصاد، شنبه ۲۵ تیر ۱۳۹۰، در  
[http://www.donya-e-qtasad.com/Default\\_view.asp?@=261662](http://www.donya-e-qtasad.com/Default_view.asp?@=261662)
- شاکمن، هرولد (۱۳۸۴)؛ *عواملی برای تغییر: سازمان‌های اطلاعاتی در قرن بیست و یکم*، ترجمه: معاونت پژوهشی دانشکده امام باقر(ع)، تهران: دانشکده امام باقر(ع).
- شولسکی، آبرام (۱۳۸۱)؛ *نبرد بی‌صدا: درک دنیای اطلاعات*، ترجمه معاونت پژوهشی دانشکده امام باقر(ع)، تهران: دانشکده امام باقر(ع).
- ناتو، (۱۳۸۹)؛ *راهنمای اطلاعات منابع آشکار ناتو*، ترجمه سعید خاوری نژاد، تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی.
- Aid, Matthew M. (2007); "Prometheus Embattled: A Post 9/11 Report card on the National Security Agency", in *Strategic Intelligence*, by Loch k. Johnson, Vol. 2
- Appel, Edward J. (2011); *Internet Searches for Vetting, Investigations, and Open Source Intelligence*, CRC Press.
- Berkowitz, Bruce D. (1997); *Information Technology and Intelligence Reform*, Orbits.
- Berkowitz, Bruce D. & Goodman, Alan E. (2000); *Best Truth: Intelligence in the Information Age*, New Haven: Yale University Press.
- Carroll, Thomas Patrick, (2001); "The Case against Intelligence Openness", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 14, No. 4.
- Congressional Research Services, CRS Report for Congress, *Open Source Intelligence (OSINT) Issues for Congress*, By Richard A. Best, Jr. and Alfred Cumming.  
<http://www.fas.org/sgp/crs/intel/RL34270.pdf>
- Davies, Philip H.J. (2004); *The Use and Abuse of Intelligence: Spin, Open Government and the Politicization of Intelligence in Britain*, Political Studies Association.
- DNI (18 July 2008); "Director of National Intelligence", Vision 2015,  
[http://www.dni.gov/Vision\\_2015.pdf](http://www.dni.gov/Vision_2015.pdf)
- Dupont, Alan (2003); "Intelligence for Twenty-First Century", *Intelligence and National Security*, Vol. 18, No. 4
- Fitzgerald, Michael & Ned Lebow, Richard (2006); "Iraq: The Mother of all Intelligence Failures", *Intelligence and National Security*, Vol. 21, No. 5, pp. 884-909
- Fuchs, Matthias (2000); "Open Source Intelligence and the Internet",

<http://www.matthias-fuchs.de/docs/InternetINT.htm>

Hulnick, Arthur S. (1999); "Openness: Being Public about Secret Intelligence", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 12, No. 4.

Hulnick, Arthur S. (2002); "The Downside of Open Source Intelligence", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 15, No. 4.

ICD 301 National Open Source Enterprise, July 11, 2006, [http://www.fas.org/irp/dni/icd/icpg101\\_1.pdf](http://www.fas.org/irp/dni/icd/icpg101_1.pdf)

Intelligence Community Directive Number 301 and P.L. 109-163, Sec 931, [http://www.dni.gov/electronic\\_reading\\_room/ICD301.pdf](http://www.dni.gov/electronic_reading_room/ICD301.pdf)

Miniwatts Marketing Group (January 2008); "InternetWorldStats.com", <http://www.internetworldstats.com/emarketing.htm>

Kahana Ephraim (2005); "Analyzing Israel's Intelligence Failures", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 18, pp. 262-279

Kahana, Ephraim (2002); "Reorganization Israel's Intelligence Community", *International of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 15, No. 3, pp. 415-428

Kuperwasser, Yosef (2007); *Lessons from Israel's Intelligence Reforms*, SABAN Center.

Liaropoulos, Andrew N. (2006); *A (R)Evolution in Intelligence Affairs? In Research of a New Paradigm*, RIEAS, <http://www.rieas.gr>

Lowenthal, Mark M. (2008); *Intelligence: From Secrets to Policy*, 4Th edition, Intelligence & Security Academy, LLC.

Mercado, Stephen C. (2004); "Sailing the Sea of OSINT in the Information age", *Studies in Intelligence*, Vol. 48, No. 3.

Mercado, Stephen C. (2005); "Reexamining the Distinction between Open information and Secrets", *Studies in Intelligence*, Vol. 49, No. 2.

ODNI (2009); "National Intelligence: A Consumer's Guide", [www.dni.gov/reports/IC\\_Consumers\\_Guide\\_2009.pdf](http://www.dni.gov/reports/IC_Consumers_Guide_2009.pdf)

Pateman, Roy (2003); *Residual Uncertainty*, University Press of America.

Pathak, D.C. (2002); *Intelligence Organization: A Security Weapon*, Manes Publications.

Polmar, Norman, & Allen, Thomas B. (1997); *The Encyclopedia of Espionage*, New York, Gramercy Books.

Rathmell, Andrew (2002); "Towards Postmodern Intelligence", *Intelligence and National Security*, Vol. 17, No. 3

Sands, Amy (2005); *Transforming US Intelligence, Integrating Open Source Intelligence into Transnational Threat assessments*, Georgetown University Press.

Shukman, Harold (ed.) (2000); *Agents for Change: Intelligence Services in the Twenty-First Century*, London: St Ermines Press.

Snyder, Dian C. (1997); "Economic Intelligence in the Post-Cold War Era: Issues for Reform", <http://www.fas.org/irp/eprint/snyder/economic.htm>

Steele, Robert D. (2000); *On Intelligence: Spies and Secrecy in an Open World*, Fairfax Virginia: AFCEA International Press.

Teitelbaum, Lorne (2005); *The Impact of the Information revolution on Policymaker's Use of Intelligence Analysis*, RAND at: [www.rand.org](http://www.rand.org)

- Treverton, Gregory F. (2001); *Reshaping National Intelligence in an Age of Information*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Treverton, Gregory F., et. al (2006); *Toward a Theory of Intelligence*, Rand.
- Turner, Michael A. (2005); *Why Secret Intelligence Fails*, Potomac Books.
- Wark, Wesley (ed.) (2004); *Twenty-First Century Intelligence*, London: Frank Cass
- Wirtz, James J. (2004); "The Intelligence–Policy Nexus", in Loch K. Johnson, *Strategic Intelligence*, Vol. 1.
- Yannuzzi, Rick E. (2000); "In-Q-Tel: A New Partnership Between the CIA and the Private Sector", *Defense Intelligence Journal*, Vol. 9, No. 1.